

VÄELLÄ, VOIMALLA JA TAIDOLLA MAATA RAKENTAMASSA

Väellä, voimalla, taidolla. Suomen maa- ja vesirakentamisen historia. Toimittanut Esa Rantamo. Suomen maanrakentajien keskusliitto ry. Forssa 1997. 470 sivua.

Maa- ja vesirakentamisella on luotu edellytykset yhteiskunnan monille perustoiminnoille kuten vesihuollolle, liikenteelle ja energiaverkoille. Myös maanpuolustuksen tarpeisiin on tehty mittavia alan töitä. Maa- ja vesirakennusalan urakointiliikkeitä edustava Suomen maanrakentajien keskusliitto ry (SML ry) käynnisti 1980-luvun lopussa historiaprojektin, jonka tärkein tuotos *Väellä, voimalla, taidolla* julkaistiin joulukuussa 1997. Teoksen aihepiiri on laaja, sillä kirja ei ole yksinomaan urakoitsijoiden historia, vaan koko alaa esittelevä yleisteos.

Mukaan on koottu kaikkiaan kymmenen eri kirjoittajan tekstejä. Kirja on samalla osoitus historiantutkijoiden ja alan teknisten osaajien yhteistyöstä, mikä on tämänkaltaisissa hankkeissa vain eduksi. Suurimman vastuun kirjasta kantaa Esa Rantamo. Hänen artikkelinsa *Muinaislinnoista moottoriteihin* avaa kirjan ja luo samalla vankan pohjan sitä seuraaville erikoisalueisiin syventyville artikkeleille. Rantamon urakkana on ollut tiivistää maa- ja vesirakentamisen keskeisimmät vaiheet esihistorialliselta ajalta nykypäiviin vain noin 140 sivuun. Tämä tuntuu ensiajatukselta mahdottomalta urakalta, mutta tekijä on selviytynyt siitä kuitenkin kunnialla. Tukena ovat olleet viime vuosien aikana ilmestyneet perusteokset muunmuassa kanavista, maanteistä ja kunnallistekniikasta. Tasapainoisen kokonaiskuvan luominen ei ole silti varmastikaan ollut mikään helppo tehtävä.

Louhintatekniikan kehitystä selvitetään Raimo Vuolion ja Osmo Mettäsén laatimassa osuudessa *Kiviruudun käytöstä nykyaikaiseen louhintatekniikkaan*. Luvussa paneudutaan muun muassa räjähdysaineesiin, poratekniikkaan ja louheen kuljetukseen. Alan teknisen kehityksen ja työtapojen selostaminen on havainnollista ja kiinnostavaa. Teksti lepää paljolti Raimo Vuolion pitkän kokemuksen ja hänen kirjoittamiensa oppikirjojen varassa.

Eino Puikkosen teksti radan rakentamisen tekniikasta tarjoaa verrattain vähän uutta tietoa, sillä kirjoittaja on itse jo aiemmin käsitellyt aihepiiriä Rakennusinsinöörien liiton teoksessa *50 rakentamisen vuotta*. Alaan perehtyneille on tuttu myös VR:n teknisissäkin kysymyksissä varsin perinpohjainen historiasarja. Myös Mauno Hännisen lyhyt katsaus sillanrakentamisen historiaan kertoo asianharrastajille tuttuja tietoja. Tiiviinä ja näkemyksellisenä pakettina alan kehityksestä se täyttää silti kirjassa paikkansa.

Jouko Kankaisen artikkeli *Urakoitsijat maa- ja vesirakennushankkeiden toteuttajina* luo ensi kertaa kokonaiskuvaa urakoitsijoiden ja urakoinnin merkityksestä maa- ja vesirakennusalalla. Kyseinen artikkeli onkin tästä syystä Rantamon esityksen ohella kirjan tärkeimpiä.

Urakoinnin todellista läpimurtoaikaa oli 1950-luku. Se todettiin tällöin jo huomattavasti halvemmaksi kuin töiden teettäminen ”omina töinä”. Urakoinnin yleistymistä hidasti kuitenkin valtion työvoimapolitiikka, jolla pyrittiin vaikeina työttömyysaikoina mahdollisimman suuren miesmäärän käyttöön. Maa- ja vesirakennusalalle syntyi 1960- ja 70-luvulla osaava ja laaja urakoitsijakunta, joka kykeni kilpailemaan myös ulkomaisista urakoista. Kasvukausi päättyi energiakriisiin 1970-luvun puolivälissä. 1980-luvulla ala taas kuumeni, mutta jälleen

törmättiin lamaan tämän vuosikymmenen alussa. Samalla huonot vuodet veivät mukanaan monta yrittäjää.

Kankainen pitää huolen siitä, että kaikki alan keskeisimmät yritykset mainitaan tekstissä. Keskeisiä maa- ja vesirakennusalan yrityksiä esitellään kautta kirjan myös lyhyissä tietoisuuksissa. Urakoitsijafirmojen merkitys on ollut keskeinen paitsi itse työn suorittamisessa myös monien uusien keksintöjen ja menetelmien vakiinnuttamisessa. Monelle yhä vaikuttavalle alan yritykselle löytyy pitkä historia, jonka tarkempi selvittäminen olisi paikallaan. Jouko Kankaisen artikkelin pohjalta olisi tutkimusta hyvä syventää tarkastelemalla tarkemmin yksittäisten yritysten roolia. Ehkä jo tätäkin artikkelia laadittaessa syvällisempi tutustuminen yritysten ja eri virastojen arkistoihin olisi tuonut lisäväriä sisältöön. Moite koskee myös muita kirjan kirjoittajia. Vaikka kyseessä on yleisteos, olisi erikoiskysymysten tutkiminen arkistojen avulla syventänyt kirjan tietopohjaa. On myönnettävä, että aineiston metsästämiseen olisi tällöin kulunut huomattavasti enemmän aikaa. Liikearkistojen käyttöön ei lisäksi ole aina mahdollisuuksia. Niistä on jopa saattanut kadota vanha materiaali vuosien saatossa. Aineistojen selvittäminen ainakin keskeisimpien urakointialan yritysten kohdalla olisi SML:n tulevalle historian ja perinteen talletukselle tärkeä haaste. Tällaisessa hankkeessa voisi suositella yhteistyötä Elinkeinoelämän keskusarkiston kanssa.

Luvussa *Maa- ja vesirakentamista yli rajojen* käsitellään ulkomaan hankkeita Neuvostoliitosta Nigeriaan asti. Artikkelissa esitellään myös ulkomaisten yritysten toimintaa Suomessa. Rakennusviennin osuus maamme koko viennistä on ollut keskimäärin peräti 10 prosenttia, mitä voidaan pitää suurena lukuna. Suomi ei siis kansantaloutena ole elänyt pelkästään metsä- ja metalliteollisuuden tai elektroniikan viennistä.

Kirjan viimeisissä osioissa SML:n nykyinen toiminnanjohtaja Osmo Mettänen käsittelee alan koulutusta sekä jär-

jestötoimintaa. Viimeksimainitun luvun anti lienee antoisinta liiton laajalle jäsenkunnalle, mutta se tarjoaa muillekin lukijoille tietoja esimerkiksi liiton lobbaus- ja työmarkkinatoiminnasta.

Kirjan julkistamistilaisuudessa todettiin että maa- ja vesirakennusalan koneistuksen historia on yhä kirjoittamatta. SML:n historiaprojektin ensimmäisessä julkaisussa, kaskukokoelmassa *Monttu Auki*, on koneita esitelty, mutta kuvaukset eivät ehkä ole oikeassa paikassa hauskojen juttujen välissä. Esimerkiksi käsillä olevaan kirjaan tietoisut yleisimmin käytetyistä koneista olisivat sopineet huomattavasti paremmin. Koneistuksen historiaa on toki tästäkin teoksesta löydettävissä, niin itse tekstistä kuin myös valokuvista ja kuvateksteistä.

Esa Rantamo on tehnyt suuren työn kirjan toimittamisessa. Teksti luistaa hyvin kautta koko teoksen ja virheet ovat silminnähten harvassa. Kirjan ulkoasu on tyylikäs ja huoliteltu. Erityiskiitoksen ansaitsee myös runsas ja monipuolinen kuvitus. Valokuvia on selvästi metsästetty aikaa ja vaivaa säästämättä. Tosin muutamia varsin tuttuja kuvia on kirjaan eksynyt monien hienojen ennenjulkaisemattomien kuvien rinnalle. Forssan kirjapainon painojälki on muuten varsin kelvollista, mutta kuvien sävyissä olisi toivomisen varaa.

Muutamista kriittisistä lausunnoista huolimatta kirja on tekijöilleen ja julkaisijalleen kunniaksi. Teokseen kannattaa tarttua, mikäli maa- ja vesirakennusala kiinnostaa. Ja jos ala tuntuu aivan vieraalta, on syytä uhrata ajatus vaikkapa sille, miten maa- ja vesirakennustoiminta on muovannut ja muuttanut elinympäristöämme ja ympäröivää luontoa. Ehkä aihepiiri tuntuu silloin jo läheisemmältä.

Kimmo Antila